

Ljubav iz perspektive logoterapije

Ferderber, Nikolina

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Catholic Theology / Sveučilište u Splitu, Katolički bogoslovni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:202:791652>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-23**

Repository / Repozitorij:

[Repository of The Catholic Faculty of Theology
University of Split](#)

SVEUČILIŠTE U SPLITU
KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET
DIPLOMSKI TEOLOŠKO-KATEHETSKE STUDIJE

NIKOLINA FERDERBER

LJUBAV IZ PERSPEKTIVE
LOGOTERAPIJE

Diplomski rad

Split, 2023.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET
DIPLOMSKI TEOLOŠKO-KATEHETSKE STUDIJE

NIKOLINA FERDERBER

LJUBAV IZ PERSPEKTIVE
LOGOTERAPIJE

Diplomski rad

naziv kolegija: Psihologija religije

mentor: dr. sc. Josip Mužić

sumentor: dr. sc Boris Vidović

Split, 2023.

SADRŽAJ:

SAŽETAK.....	3
UVOD.....	4
1. UVOD U LOGOTERAPIJSKI PRISTUP.....	5
1. 1. Što je logoterapija.....	5
1. 2. Kratka biografija utemeljitelja logoterapije.....	7
1. 3. Povezanost logoterapije i teologije.....	7
2. PSIHOLOŠKO STAJALIŠTE O LJUBAVI.....	9
2. 1. Definicija ljubavi i emocionalno vezivanje.....	9
2. 2. Zaljubljenost.....	9
2. 3. Razlikovanje pojmova ljubav i zaljubljenost.....	10
2. 4. Ljubav, suosjećanje i poštovanje.....	11
2. 5. Vrste ljubavi.....	11
2. 6. Bezuvjetna roditeljska ljubav	12
2. 7. Ljubav u psihoterapiji.....	13
2. 8. Terapijski učinak ljubavi na fizičko zdravlje	13
3. LJUBAV Z SVETOME PISMU	14
3. 1. Ljubav u Starom Zavjetu	14
3. 2. Ljubav u Novom Zavjetu.....	14
3. 3. Vrste ljubavi u Svetome Pismu.....	14
3. 4. Interpretacija Hvalospjeva Ljubavi Svetoga Pavla	15
3. 5. Ljubav u Presvetom Trojstvu	18
3. 6. Bog je Ljubav (Iv 4, 16)	18

3. 7. Božja ljubav prema čovjeku uz posredništvo sina.....	19
4. LJUBAV IZ PERSPEKTIVE LOGOTERAPIJE.....	20
4. 1. Logoterapijsko poimanje ljubavi	20
4. 2. Dimenzije ljubavi	20
4. 3. Duševno zdravlje i pronalazak smisla kao preduvjet za ljubav.....	21
<i>4. 3. 1. Molitva.....</i>	<i>22</i>
<i>4. 3. 2. Ispovijed.....</i>	<i>23</i>
4. 4. Bog kao Apsolutna Ljubav i izvor smisla	23
4. 5. Ljubav prema bližnjemu	24
4. 6. Stvorenje kao plod ljubavi – stvoren iz ljubavi i za ljubav.....	25
5. ZAKLJUČAK.....	26
6. LITERATURA.....	27

SAŽETAK

U ovom radu ćemo u kratko pojasniti sam pojam logoterapije kao jedan od pristupa u psihoterapiji, te se nadovezati i na samoga utemeljitelja logoterapije Viktora Frankla koji je svojim primjerom pokazao kako ne pasti u ponor besmisla usprkos svim teškoćama koje sa sobom donosi život

Također ćemo pokušati opisati što to znači pojam ljubavi jer znamo kako je samu ljubav teško skupiti u jedan okvir definicije, pokušati objasniti razliku između ljubavi i zaljubljenosti, te vidjeti kako je bila poimana u Starome i Novome Zavjetu

Na kraju iz perspektive logoterapije vidjeti povezanost logoterapije i ljubavi, koliko je ona uistinu bitna za sam čovjekov život, čovjekovo duševno, psihičko i tjelesno zdravlje te kako ona daje smisao čovjekovom životu.

Ključne riječi: Logoterapija, smisao, ljubav, Bog, čovjek

UVOD

O ljubavi, o uzdržavanju od emocija su već u staroj Grčkoj pisali brojni filozofi. Pitanje o ljubavi je uvijek aktualno neovisno o čovjekovoj dobi. Iako pitanje o zaljubljenosti i sviđanju više pogađa adolescente, pitanje o ljubavi ostaje trajno. Ljubav je prisutna svugdje oko nas samo nekako ipak što je više hvatamo ona više bježi, ostaje misterij pred svojom pojavnošću. Svi smo je iskusili i kušamo iz dana u dan tijekom cijeloga života, za nju imamo većinom riječi hvale, a nitko ne uspijeva u potpunosti definirati. U svojim definicijama uvijek otkriva nešto novo, nešto čudesno što prije nismo spoznali.

Niti u ovome radu neće se moći obuhvatiti što je zapravo ljubav i njezine Apsolutne dimenzije i oblike pojavnosti jer uvijek se dolazi do novih spoznaja koje je jednostavno nemoguće obuhvatiti u cjelinu. Kada se zapitamo u svome srcu što je to zapravo ljubav vidjeti ćemo kako je odgovoriti vrlo teško dok sa zaljubljenosti baš i nije tako, ona ulazi u svoj okvir definicija.

Zato ćemo u ovome radu predstaviti kako je ona bila poimana u povijesti čovječanstva, kakva je ona bila u Starom Zavjetu, u Novom Zavjetu, što kažu psiholozi o njoj i naravno na koji način ona daje smisao samome čovjekovom životu.

1. UVOD U LOGOTERAPIJSKI PRISTUP

1. 1. Što je logoterapija?

Pojam logoterapije upotrebljava se od 1926. godine¹, te ju možemo definirati kao pristup u psihoterapiji koji polazi od stajališta kako se uvijek može pronaći smislenost života usprkos svim preprekama koje potiču na razvitak besmisla.² Tako Viktor Frankl koji je samim time i utemeljitelj logoterapije u svojoj knjizi *Čovjekovo traganje za smislom* predstavlja vlastiti život u koncentracijskom logoru.³ Naime, Frankl je u logoru bio četiri godine i mogli bismo reći proživljavao neku vrstu agonije gdje je svoju želju za uspješnom pobjedom nad tamom zla mogao ostvariti jedino uz pronalazak smisla života, a to je bio Bog.

Franklovo predstavljanje života u logoru može biti model iz kojeg se može izvući pouka koja koristi i budućim naraštajima. Gledajući današnje vrijeme možemo reći kako je Frankl sa tim modelom uistinu i uspio u svojoj namjeri. Naime, živimo u vremenu gdje ljudi zbog raznih socijalnih, bioloških i drugih okolnosti pate. U sebi jedino pronalaze osjećaj besmisla i osjećaj životne praznine, te je posljedično time potreban psihoterapijski pristup koji je usmjeren na sam smisao života.⁴ Frankl je bio profesor neurologije i psihijatrije, te je samim time vršio individualnu psihoterapiju sa svojim pacijentima. U razgovorima sa pacijentima koji trpe od manjih ili većih tegoba je poticao na traženje i otkrivanje tankih niti života pacijenta iz kojih se mogao izgraditi čvrst kostur smisla, sam temelj i odgovornost za vlastitu egzistenciju.⁵ Tako se javlja Franklova modernistička egzistencijska analiza. Naime, čovjek nije onaj koji postavlja pitanje

¹Usp. Šimun ŠITO ĆORIĆ, *Psihologija religioznosti*, Naklada Slap, Jastrebarsko, 1998., 93

² Usp. Viktor E. FRANKL, *Čovjekovo traganje za smislom*, Planetopija, Zagreb, 2010., 7.

³ Usp. Isto., 4.

⁴ Usp. Isto., 9-10.

⁵ Usp. Isto., 15

o smislu života, već je onaj koji odgovara na pitanja koja mu postavlja život sa vlastitom aktivnošću, odnosno preuzimanjem odgovornosti za vlastitu egzistenciju. Tu nalazimo samu bit egzistencijske analize.⁶

Odgovornost je dakle bitna i osnovna oznaka čovjekova postojanja, čovjekove osobe u danim okolnostima. Tu odgovornost je potrebno u egzistencijskoj analizi osvijestiti samom pacijentu i to na duhovnoj razini, jer biti odgovoran, prihvatiti, odnosno *imati odgovornost jest temelj čovjekova bitka*.⁷

Vidimo kako je liječnička ordinacija u današnje vrijeme zapravo mnogo puta utočište onih koji vode borbu sa očajem, te se susreću sa raznim životnim problemima i traže utjehu ili savjet, a ne ozdravljenje.⁸ Pitanje koje se postavlja kako čovjeku dati smisao života kroz utočište ako ga on sam ne pronalazi? Dakle to je nemoguće, čovjek smisao mora uz liječničku pomoć otkriti, a ne stvoriti. Smisao kao i vjeru odnosno Boga sam čovjek mora osvijestiti, otkriti u sebi. Liječnik-vjernik treba čekati da religija spontano izroni iz čovjeka, on nju ne tjera van, nego joj dopušta da sama izroni iz onog nesvjesnog, tada ona postaje autentična.⁹ Tako je i sa smislom, čovjek mora tragati za njim i pronaći ga, te mu dopustiti da se očituje u njegovu životu.

1. 2. Kratka biografija utemeljitelja logoterapije

U prethodnom poglavlju smo napravili kratak uvod u samu povijest nastanka logoterapije i spomenuli Viktora Frankla kojega samim time kako smo vidjeli uistinu možemo nazvati utemeljiteljem logoterapije .Rođen je 1905. godine u siromašnoj židovskoj obitelji. Kao mladi dječak već je u srednjoj školi odlučio koji je njegov životni put i na tome radio, te je tako u odrasloj dobi postao psihijatar i

⁶ Usp. Viktor E. FRANKL, *Bog kojega nismo svjesni*, Biblioteka „Oko 3 ujutro“, Zagreb, 2001., 21

⁷ Usp. Isto., 23

⁸ Usp. Isto. 84.

⁹ Usp. Isto. 72.

neurolog. Osim što se bavio neurologijom i psihijatrijom, njegovo zanimanje bilo je posvećeno i filozofiji o kojoj je pisao i u maturlnom radu.

Kada je završavao medicinski fakultet dobio je mogućnost zaposlenja u klinici, te je tu mogućnost i prihvatio. Tako je u početku krenuo samostalno raditi kao psihoterapeut i paralelno sa time je održavao predavanja na višoj školi i kongresima. Nakon početnog uhodavanja u praksu, nastavio je sa radom u Psihijatrijskoj univerzitetskoj klinici i psihijatrijskoj bolnici *Am Steinhof*. 1937. godine je također otvorio i privatnu praksu kao neurolog i psihijatar. Nažalost, kako je započeo rat završio je u četiri nacistička logora, gdje su mu stradali roditelji, brat i prva žena. Ipak nakon dvije godine od izlaska iz logora nastavio je sa profesionalnim radom i tako postao profesor neurologije, psihijatrije i logoterapije na brojnim sveučilištima kao što su: Harvard University, Standford University i drugi,

Njegova želja za novim spoznajama nije se smanjivala ni u 67. godini u kojoj je čak naučio i pilotirati.¹⁰

1. 3. Povezanost logoterapije i teologije

Iako se razlikuju po svom primarnom cilju: dok je teologiji glavni motiv govor o Bogu i spas duše, logoterapiji je ozdravljenje pronalaskom smisla.

Upravo iz tih razloga davnih dana sama logoterapija je nazivana sluškinjom teologije, no time joj se oduzima samo dostojanstvo znanosti. Vrlo često zapravo vidimo kako se teologija i logoterapija zapravo susreću u određenim razmišljanjima..

Naime, možemo reći kako pitanje smisla nekako pripada transcendentalnoj teološkoj kategoriji - Bogu. Jedino vjerom čovjek može doći do te više, transcendentalne dimenzije ući u nju i posljedično time spoznati da postoji Netko

¹⁰ Usp. Šimun ŠITO ĆORIC, *Psihologija religioznosti*, Naklada Slap, Jastrebarsko, 1998., 93-94.

tko je u stanju njegovom životu i patnji davati smisao. To Frankl naziva Nad-smislom ili Nalagateljem smisla.¹¹ On nije bezlična instanca već Božanska osoba koja stoji uz samog čovjeka. Drugim riječima Bog je onaj koji je zapravo temelj vjere, te time dolazi do obuhvatnijeg vjerovanja u sam smisao života.

Iako pitanje o Bogu nije identično sa pitanjem o smislu iz priloženog možemo zaključiti kako postoji velika povezanost među tim pitanjima. Kada Frankl govori o vjeri on smatra kako ta vjera treba biti čvrsta i tolerantna, nikada kruta jer tada vodi u fanatizam.¹² Tako se razvija zdrava i zrela religioznost. Tako svaki vjernik postaje pobornik protiv nihilizma i ateizma, te zastupnik smisla i teizma. Frankl pojam Boga ne promatra isključivo teistički. On govori kako Bog može biti i onaj u trenutku kada sami sa sobom razgovaramo u najvećoj iskrenosti i poštenju, time to nije monolog nego dijalog. U tom dijalogu se teisti razlikuju od ateista jer ateisti u tom razgovoru ostaju u monologu, ostaju čvrsto povezani za tlo brežuljka do kojeg je stigli i ne usude se ići dalje u planinu koja je skrivena pod maglom u nepoznatome. To obilježje ulaska u neizvjesnost, u novu i višu dimenziju označava čovjeka koji vjeruje¹³

¹¹ Usp. Viktor E. FRANKL *Liječnik i duša*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1990., 63.

¹² Usp. Isto., 66.

¹³ Usp. Isto., 62.

2. PSIHOLOŠKO STAJALIŠTE O LJUBAVI

2. 1. Definicija ljubavi i emocionalno vezivanje

Psiholozi definiraju ljubav kao *ugodan osjećaj koji subjekt osjeća prema objektu koji doživljava izuzetno vrijednim i smatra sastavnim djelom svoga intimnog svijeta*¹⁴. Općenito gledajući odnos ne može biti trajan ukoliko se temelji isključivo na želji svidanju i zadovoljstvu. Naime, možemo reći da kada se dosegne određeni maksimum događa se određeni pad želje te se pojavljuje osjećaj dosade. Stoga u ljubavi je temelj određeno emocionalno vezivanje koje nije utemeljeno isključivo na želji već pripadanju, stvaranju intimnog svijeta u kojemu osoba može biti onakva kakvom ona stvarno jest.¹⁵

Kada govorimo o emocionalnom vezivanju osim što ono u ljubavi i odnosu daje trajnost, daje i društvenost te se time ostvaruje još veća kvaliteta pripadnosti i prisnosti. Takvo emocionalno vezivanje osim u partnerskom odnosu imamo i u odnosu majke i djeteta u kojem majka odmah nakon poroda osjeti takvo vezivanje dok dijete u dobi od 6 mjeseci.¹⁶

Iako je ljubav jedna od najljepših emocija koje biće ima u sebi i daje drugome ipak treba pripaziti da ona ne postane infantilna/ ovisnička koja je normalna u djetinjstvu kada je dijete vezano za majku, no ne i u partnerskim zrelim odnosima.¹⁷

2. 2. Zaljubljenost

Općenito gledajući zaljubljenost je osjećaj gdje osoba zbog određenih psihofizičkih karakteristika dobiva osjećaj kako je ta osoba kompatibilna po

¹⁴ Zoran MILIVOJEVIĆ, *Emocije, Mozaik knjiga, Zagreb, 2016.* 485

¹⁵ Usp. Isto. 485.

¹⁶ Usp. Isto. 487.

¹⁷ Usp. Isto. 487.

sličnosti u primjerice karakternim osobinama te se osjeća zaljubljenom.¹⁸ Zaljubljena osoba ima iskrivljenu nerealnu sliku o osobi u koju je zaljubljena. Tako ona predstavlja savršenstvo i time je i sam osjećaj ljubavi povećan na maksimalnu razinu, te se događa stanje navezanosti, fiksacije i ugodnog osjećaja. Tako da se u vrlo čestim situacijama usmjerava pozornost isključivo na zaljubljenost dok se druge aspekte života stavlja u drugi plan.¹⁹

Kada prestane biti prisutan taj prvotni osjećaj zaljubljenosti tada se predstavlja realna slika osobe. Ovisno o tome u kojoj mjeri se realna slika razlikuje od projekcija ta zaljubljenost prerasta u ljubav ili u odljubljivanje. Zaljubljenost je obilježje puberteta i adolescencije te u zreloj dobi samim time je prava rijetkost da se dogodi jer sve ide ka višoj razini²⁰

2. 3. Razlikovanje pojmova ljubav i zaljubljenost

Realno gledajući iako često stavljamo zaljubljenost i ljubav u iste okvire, ta dva pojma ipak po svojoj naravi nisu jednaka. Često osobe zbog siline emocija koje ih prožimaju ne vide je li je u pitanju ljubav ili zaljubljenost.

Iako je prisutno mišljenje kako bi se prvo trebala javiti zaljubljenost kako bi se potakla ljubav to baš i nije tako. Naime u zaljubljenosti je glavni temelj određeno zadovoljstvo, užitak koji ne označava trajnost odnosa u budućnosti. Ljubav za razliku od zaljubljenosti ima u središtu emocionalno vezivanje koje označava kako smo vidjeli i u prethodnom poglavlju prisnost i pripadnost. Upravo iz takvih razloga većina odnosa koji su započeli zaljubljivanjem ne završavaju sa ljubavlju.²¹

U zaljubljenosti su često prisutne iskrivljene, nerealne slike o osobi upravo zbog jakih emocija, dok je primjerice u ljubavi prisutna određena mirnoća u kojoj se

¹⁸ Usp. Zoran MILIVOJEVIĆ, *Emocije*, Mozaik knjiga, Zagreb, 2016., 195.

¹⁹ Usp. Isto. 496

²⁰ Usp. Isto 497.

²¹ Usp. Zoran MILIVOJEVIĆ, *Emocije, Mozaik knjiga*, Zagreb, 2016. 497.

osobe mogu posvetiti i drugim aspektima života kako bi uspješno gradili obitelj i drugo.²²

Možemo se osvrnuti i na primjerice tradicionalne ugovorene brakove gdje psiholozi upravo zbog takvih segmenata koje smo naveli smatraju kako vjerojatno neće doći do zaljublivanja u takvim brakovima, ali ipak će biti ostvarena ta emocionalna povezanost koja označava i trajnost samoga odnosa.²³

2. 4. Ljubav, suosjećanje i poštovanje

Kada govorimo o suosjećanju i poštovanju u odnosu sa ljubavlju moramo naglasiti kako imaju jaku povezanost sa ljubavlju. Naime, kada volimo i kada smo voljeni želimo dobro voljenoj osobi posebno kada se ona i ne osjeća najbolje. Tako se to u psihologiji naziva *proaktivna simpatija*²⁴ te se time pridonosi da se voljena osoba osjeća bolje i ugodno. Poštovanje je možemo reći isto jedan od važnih čimbenika ljubavi gdje se u odnosu priznaje vrijednost voljene osobe i to se ne odnosi na pojedinačne vrijednosti već vrijednost u cjelini. Prihvatanje voljene osobe sa svim svojim kvalitetama i ponekom nedostatku.²⁵

2. 5. Vrste ljubavi

Možemo reći kako u ljubavi postoji šarenilo emocija i različitost odnosa na kojima se temelji (svidanje, naklonost, prijateljstvo, poštovanje...). Tako da kada govorimo o određenoj klasifikaciji ljubavi možemo dosta vrsta ljubavi nabrojiti: erotska ljubav, agape (ljubav prema bližnjemu), caritas (milosrdna ljubav), roditeljska ljubav, bartsko-sestrinska ljubav, filantropska ljubav (ljubav prema

²² Usp. Zoran MILIVOJEVIĆ, *Emocije, Mozaik knjiga, Zagreb, 2016.* 497.

²³ Usp. Isto. 498.

²⁴ Isto. 500.

²⁵ Usp. Isto 489.

čovječanstvu).²⁶ No detaljnije o takvim vrstama ljubavi ćemo govoriti u sljedećem poglavlju.

2. 6. Bezuvjetna roditeljska ljubav

Kada se dijete rodi ono je tek rođeno i nije sposobno učiniti nešto da bi zaslužilo roditeljsku ljubav. Ono je voljeno jer postoji. Majka daje svoju ljubav djetetu. Tako i samo dijete razvija osjećaj vlastite vrijednosti. Ipak trebamo imati na umu kako se često poistovjećuju ispunjavanje djetetovih želja sa ljubavlju, no to nije proporcionalno. Iako dijete u prvim godinama života reagira po principu operantnog uvjetovanja nagrade i kazne, nekad nagrada može imati i negativno potkrepljenje za ponavljanje određenog negativnog ponašanja. Stoga bezuvjetna ljubav se ne odnosi na ispunjavanje svih djetetovih želja, nego na samo dijete kao osobu koje postoji, koje je plod ljubavi.²⁷

U prvih par godina dijete neće razumjeti tu specifičnost jer nema sposobnost apstraktnog razmišljanja. Zato će uvijek razmišljati voljen sam kada sam nagrađen, nisam voljen kad sam kažnjen. U principu ukoliko roditelj isključivo pruža djetetu bezuvjetnu ljubav bez kazna ono odrasta u čovjeka koji zaostaje na toj infaltivnoj razini ljubavi, postaje lijeno, razmaženo i sebično, sa druge strane ukoliko se dijete pretjerano uvjetuje kaznama ono odrasta u osobu bez samopoštovanja i samopuzdanja, stoga je potrebno naći pravi omjer nagrade i kazne u odgoju djeteta te naglašavati ljubav koja ne znači toleriranje neprihvatljivog ponašanja.²⁸

²⁶ Usp. Isto. 487.

²⁷ Usp. Zoran MILIVOJEVIĆ, *Emocije, Mozaik knjiga*, Zagreb, 2016., 495

²⁸ Usp. Isto. 495.

2. 7. Ljubav u psihoterapiji

Osim Freuda koji je govorio o zaljubljanju u procesu psihoterapije, Carl Rogers se također tom temom. Tako je on razvio pojam terapijske ljubavi u kojoj se u samoj psihoterapiji kao terapiji pruža ljubav, odnosno prihvaćanje, razumijevanje i drugo. Na takav način pacijent se osjeća da vrijedi, te isto tako počinje prihvaćati i samoga sebe kao biće koje voli i koje je voljeno.²⁹

2. 8. Terapijski učinak ljubavi na fizičko zdravlje

Općenito gledajući vidimo kako se u medicini često liječnici zatvaraju samo u jedan segment čovjekove dimenzije, isključivo onom fizičkom. Tako primjerice kada osobu nešto boli problem se pokušava riješiti isključivo medicinskim postupcima kao što su određene terapije lijekovima i drugim. Ipak u takvim situacijama ne dolazi do izlječenja već samo do zalječenja koje nije trajno. Naime, u današnjem svakodnevnom životu često smo pod izvorom raznih stresora koji slabe naš imunitet. Jedino ljubav može čovjeku dati snagu i potporu da nadiđe određene životne situacije. Na nju i sam imunitet reagira na način da se i on osnažuje.³⁰

Također napravljen je eksperiment u kojem je provedeno istraživanje gdje su sudjelovali pacijenti sa jednakom dijagnozom. Pacijenti koji su imali pozitivniji stav o svojoj dijagnozi i veću vjeru u ozdravljenje su brže ozdravljali od onih koji su imali negativne predodžbe o istom. Tu možemo staviti poveznicu sa ljubavlju jer ljubav je ta koja ispunja, daje čovjeku životni elan, pozitivna razmišljanja, te samim time bolji ishod i same situacije.

²⁹ Usp. Ivan VUKOJA, *Zdrava ljubav kao preduvjet zdravlja*, Zagreb, 1 (2000.), 4.

³⁰ Usp. Ivan VUKOJA, *Zdrava ljubav kao preduvjet zdravlja*, Zagreb, 1 (2000.), 4.

3. LJUBAV U SVETOME PISMU

3. 1. Ljubav u Starom Zavjetu

Vidimo kako je i u Starom Zavjetu bila prisutna Božja ljubav prema čovjeku. Premda je Bog Starog Zavjeta bio onaj koji je stroži, ipak je ljubio svakog pojedinca i narod u cjelini.

Od početka je stvarao stvorenje iz ljubavi kao ono koje je dobro. Iako su Adam i Eva pali u grijeh opet je bio Bog koji ljubi, daje čovjeku milosrđe. Iako je Izrael nevjeran opet se Bog pokazuje onim koji prašta i dobiva Božju ljubav koja je nezasluzena, uistinu dar, koji Izrael treba uzvratiti tako da ljubi Boga svim srcem svojim (Pnz 6, 5). Tako i pojedinac uzvraća Božju ljubav tako da primjerice židov postaje svjesniji da ga Bog ljubi, te pjeva psalme o savezu (Ps 136), ljubavi, nježnosti (Ps 86, 15) i drugi.

3. 2. Ljubav u Novom Zavjetu

Ljubav u Novom Zavjetu se očitovala u samom poslanju Isusa Krista koji je najveći Božji dar čovječanstvu.. Njime je obnovljen sami Savez između Boga i čovjeka. Čovjek time treba odbaciti svaku oholost i prigrliti Sina. On je samim svojim životom tumačio svoje poslanje na način da je svojim djelima pokazivao tko je on. Činio je čudesa, ozdravljao, izgonio zloduhe te na posljetku kao vrhunac svoje ljubavi išao u muku smrt i uskrsnuće po radi čovjeka i njegova spasenja.

3. 3. Vrste ljubavi u Svetome Pismu

U Svetome Pismu su postojale 4 vrste ljubavi: eros, obiteljska, filia, i agape. Sada ćemo ih detaljnije i opisati.

Eros je izraz spolne privlačnosti, sjetilna ljubav koja je prisutna između muškarca i žene, ali u braku gdje ona ima uzvišenije mjesto kao što je zasnivanje obiteljske zajednice. Izvan braka predstavlja grijeh. Sam sveti Pavao je govorio i u svojim poslanicama ukoliko se žene i muškarci ne mogu uzdržati neka se udaju i ožene (1Kor 7,9). Također pošto je to isključivo određeni nagoni poriv potrebno je imati na umu ukoliko se oslanja samo na tu vrstu ljubavi vrlo lako se može dogoditi preljub.³¹

Druga vrsta ljubavi je philia ili prijateljska ljubav koja ima altruističku komponentu. Ona je naime usmjerena na drugoga na ono što je dobro kod ljubljene osobe. Isto tako je naučavao i Isus u svojim propovijedima.³²

Agape je za razliku od prvih dviju vrsta nadnaravna, specifično svetopisanski izraz. Njome se označava ljubav kojom Bog u Kristu i Duhu Svetom ljubi ljude, te isto tako sami čovjekov odgovor na darovanu ničime zasluženu božansku ljubav.³³

3. 4. Interpretacija Hvalospjeva Ljubavi Svetog Pavla

Najizvršnji put po Pavlu je put ljubavi. Tu se ne upotrebljava tradicionalni grčki izraz amor već agape koji označava samu kršćansku ljubav. Ta Kršćanska ljubav se odnosi na onu ljubav koja se očitovala u Kristu, u Bogu koja je nezasluženi dar prema čovjeku.³⁴

Riječi jezike ljudske i anđeoske-odnose se na dar jezik, nema tih riječi koje bi se dale usporediti sa ljubavlju. Iako bakreni cimbali i mjedi daju određene zvukove ne daju melodiju, tako je i sa riječima. Nekad je govor samo pusti govor bez smislenosti koji proizvodi isključivo buku³⁵.

³¹ Usp. <https://www.novizivot.net/vrste-ljubavi-biblija/> (6. 9. 2023)

³² Usp. Isto

³³ Usp. Isto.

³⁴ Usp. Leon MORRIS, Komentar prve poslanice Korinćanima, Logos, Daruvar, 1997. 179.

³⁵ Usp. Isto. 180.

U drugom dijelu ističe darove znanja, prorokovanja i dobra dijela u kojima također treba biti prisutna ljubav. Također se spominju otajstva i spoznaje koje se odnose na ljudske i božanske kao znanja koja možemo sama steći i božanskom objavom. Pavao također spominje i vjeru ali vjeru koja je sposobna činiti čudesa, no bez ljubavi su potpuno nevažni.³⁶

Sada prelazi na same osobine koje krasi ljubav. Ljubav ima sposobnost podnošenja, ne odustaje lako, strpljivo čeka, dobrotiva je, to bi značilo da čak prema onima koji se prema njoj odnose loše ona uzvraća dobrim. Predaje se u službu drugima. Glagolom zavidjeti se predstavlja negativan aspekt – ljubomora, ljubav se ne nameće i ne ističe. Nije nepristojna odnosno nečasna nije razdražljiva odnosno ne vrijeđa se lako, ne gaji u sebi osjećaj povrijeđenosti, ona se raduje istini, Božjoj istini, istini Evanđelja³⁷

Ona sve podnosi, sakriva ono što je loše u drugome, uvijek je aktivna i dinamična spremna za nove izazove, sve vjeruje ili ti u svima vidi sve najbolje, ima pogled usmjeren u budućnost.³⁸

Pavao nadalje naglašava neuništivost ljubavi sa glagolom nikada ne prestaje, nju se nikada ne može razoriti, Pred njom sva prorokovanja utihnu jer kad ćemo biti pred Bogom niti jedan prorok više neće imati ulogu, prorokovanja jednostavno više neće biti potrebna. Prorok nam daje samo djelić istine jer nemamo apsolutno znanje. Kada dođe svršetak sve što je djelomično uminut će.

Na kraju govori kako nam sad ostaje vjera ufanje i ljubav. Naime vjeru spominje jer ona bila u središtu njegova života, u središtu njegova učenja, nada jer ljudi ne mogu živjeti bez nade. U novozavjetnim spisima kao i u samom kršćanskom životu ona treba biti velika i neprolazne stvarnost koja čovjekov život, a ljubav kao što smo vidjeli u čitavom Hvalospjelu Ljubavi ima to najuzvišenije mjesto.³⁹

³⁶ Usp. Leon MORRIS, Komentar prve poslanice Korinćanima, Logos, Daruvar, 1997., 181.

³⁷ Usp. Isto. 183.

³⁸ Usp. Isto. 184.

³⁹ Isto. 187.

*Kada bih sve jezike govorio,
a ljubavi ne bih imao,
bio bih mjed sto ječi
ili cimbal koji zveči,
tek prah i dim bez ljubavi.*

*Kada bih dar proroštva imao
i znao tajne znanja sva.
Kada bih snagom vjere gore premještao,
bez ljubavi ja ništa sam.*

*Ljubav je strpljiva,
ljubav je dobrotiva,
ona ne zavidi,
ne hvasta se, ne oholi;
nije ne pristojna, svoje ne trazi,
nije razdražljiva, oprašta, zlo zaboravlja.*

*Proroštva, ona će isčeznuti;
jezici, jezici će umuknuti;
Znanja, ona će nestati;
Samo ljubav nikad neće prestati...*

Ljubav je strpljiva,

*ljubav je dobrostiva,
ona ne zavidi,
ne hvasta se, ne oholi;
nije ne pristojna, svoje ne trazi,
nije razdražljiva, oprašta, zlo zaboravlja. (1Kor 13, 1 – 13)*

3. 5. Ljubav u Presvetome Trojstvu

Otac, Sin i Duh Sveti ne žive kao odijeljene izolirane jedinke već su u zajedništvu i jedinstvu. U toj ljubavi i zajedništvu iako su različiti, oni postaju u potpunosti sjedinjeni, postaju jedno u suodnosu i ljubavi.⁴⁰

Tako u tri božanske osobe ritmično pulsira ljubav kojoj je glavni cilj dati, primiti i uzvratiti istu. Time oni postaju ujedinjeni plesači u kojoj vlada savršena nesebična ljubav koja ne traži svoje nego daje prima i uzvrća. Duh Sveti kao treći ujedinjeni plesač između Oca i Sina daje da se ta ista ljubav rasplamsa te dođe i do samog stvorenja. Na taj način Bog postaje zajednica, ljubav i život koji se prelijeva i na sama stvorena stvorenja.⁴¹

3. 6. Bog je Ljubav (Iv 4, 16)

Papa Benedikt XVI u svojoj istoimenoj enciklici *Deus Caritas est* se osvrće i na samu Ivanovu tezu Bog je ljubav. U svojoj interpretaciji napominje kako je to zapravo središte kršćanske vjere. Tako onaj tko je zaista povjerovao upoznao je Božju ljubav prema čovjeku te se susreo sa samom Osobom Isusa Krista i stoga smo i mi kao kršćani pozvani živjeti tu Ljubav kako nas je Krist naučavao. On je položio svoj život za nas i mi smo dužni položiti svoje živote za svoju braću. Tako je Krist objedinio dvije zapovjedi ljubavi u jednu *Ljubi bližnjega svoga kao*

⁴⁰ Gisbert GRESHAKE, *Kratki uvod u vjeru u Trojedinog Boga*, Kršćanska sadašnjost, 2007., 25 – 27.

⁴¹ Isto. 35.

samoga sebe Mk (12, 29 – 31). Time ljubav nije samo zapovijed već i sami odgovor na darovanu Božju Ljubav.⁴²

3. 7. Božja ljubav prema čovjeku uz posredništvo Sina

Vidimo kako brojna biblijska svjedočanstva govore kako je Otac predao Sina po radi nas ljudi i našega spasenja, iz čiste ljubavi prema čovjeku. Samim početnim padom u grijeh Adama i Eve dogodilo se da je čovjek krenuo u grijeh. U Novom Zavjetu vidimo kako je upravo Krist taj koji se spušta u tamu grijeha iz želje da svakog čovjeka spasi. Osim toga sami mesijanski nazivi koji se koriste uistinu pokazuju važnost Krista za svakoga čovjeka. Njima se naime ističe da se doista u Isusu dogodilo nešto presudno za samo čovječanstvo, da u njemu čovjek uistinu može pronaći apsolutna ljubav i ključ svog života. Gledajući Kristov primjer možemo reći kako život Isusa kao čovjeka, a posebno njegova smrt i uskrsnuće, jesu konačni odgovor na duboki zahtjev za smislom i ljubavi prema i Bogu i čovjeku.

Sveti Pavao piše kako je Krist onaj koji je zapravo nadmoćan, iako je bio razapet po svojoj slabosti, ali je ipak živio po snazi Božjoj.⁴³ Usprkos tomu što je imao život ispunjen patnjom, ipak je ljude upućivao na radost življenja, ljubav prema bližnjemu, te služenju ljudima i svome Ocu. Prema primjeru Krista tako i ljudsko biće treba svaku patnju podnositi kroz radost, mir i ljubav. To unutrašnje stanje se uistinu treba uzdići iznad izvanjskih nemira.

⁴² Joseph RATZINGER, *Deus Caritas est*, Kršćanska sadašnjost, 2009., 3.

⁴³ Marinko VIDOVIĆ, *Pavao i njegova misao*, Crkva u svijetu, 2010

4. LJUBAV IZ PERSPEKTIVE LOGOTERAPIJE

4. 1. Logoterapijsko poimanje ljubavi

Kada govorimo o ljubavi moramo reći kako to i u logoterapijskoj perspektivi stav, odluka prihvatiti nekoga u svojoj neponovljivosti i jedinstvenosti. Na taj način proširujemo vlastite granice i dajemo mogućnost drugome da zajedno stvara intimni svijet. Ljubljenjem i prihvaćanjem drugoga ljubimo i samoga sebe. Nemoguće je ljubiti drugoga ukoliko ne ljubimo samoga sebe. Također ljubav je kao što smo već spomenuli odluka, no i prihvaćanje tuđe odluke u njegovoj slobodi. Kroz zdravu ljubav kreiramo i ostvarujemo zajedničke ciljeve, te ta osoba možda i ne mora biti za svakoga ideal partnera no to nije bitno jer uvijek postoje dvije osobe koje su savršene jedna za drugu.⁴⁴

Također Ljubav se ne temelji isključivo na tjelesnoj pojavnosti već su tjelesnost i seksualnost izražajna sredstva te ljubavi, ne isključivo porivi. Ona je jača od smrti i uništenja jer jedinstveno biće sa svim svojim vrednotama je bezvremensko.⁴⁵

4. 2. Dimenzije ljubavi

Kada govorimo o ljubavi iz logoterapijske perspektive možemo razlikovati 3 vrste ljubavi: fizičku, psihičku i duhovnu dimenziju ljubavi.

Fizička dimenzija općenito uključuje fizičku privlačnost, to je zapravo onaj dio koji uključuje želju za produljenjem vrste. Ukoliko se ljubav bazira samo i isključivo na toj dimenziji ona nije ljubav jer fizička privlačnost kako starimo vremenom izblijedi i nema nikakvog čvrstog temelja za izgrađivanja trajne ljubavi, već samo trenutno zadovoljstvo.⁴⁶

⁴⁴ Usp. Ivan VUKOJA, *Zdrava ljubav kao preduvjet zdravlja*, Zagreb, 1 (2000.), 33-34.

⁴⁵ Usp. Viktor FRANKL, *Liječnik i duša*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1990., 181.

⁴⁶ Usp. Ivan VUKOJA, *Zdrava ljubav kao preduvjet zdravlja*, Zagreb, 1 (2000.), 33-34.

Psihička dimenzija ljubavi je ona koja uključuje određene čimbenike koji se odnose na psihičku dimenziju oba partnera u ljubavi. To primjerice mogu biti zajednički interesi i hobiji, poprilično jednaki stavovi o nekoj tezi itd.⁴⁷

Obe dimenzije i fizička i psihička dimenzija ne čine ljubav trajnom, čine ju zamjenjivom. Kada govorimo o dimenziji uz koju je ljubav zaista vječna, to je duhovna dimenzija. Kroz nju se voljena osoba voli na način da prihvaćamo njezinu neponovljivost i jedinstvenost. Gledajući iz te perspektive kada se i dogodi odlazak voljene osobe ona zapravo ostaje sa nama u svojoj neponovljivosti i jedinstvenosti kojoj nitko drugi ne može zauzeti njeno mjesto.⁴⁸

4. 3. Duševno zdravlje i pronalazak smisla kao preduvjet za ljubav

Pronalaskom smisla, prihvaćanjem životnih poteškoća molitvom i ispovjedi se razvija zdrava i zrela religioznost te briga za bližnjega i ljubav. Sam je Frankl svojim životom koji je bio pun patnje i poniženja tu tezu vjerodostojno obranio.⁴⁹

Pronalazak smisla je zapravo ključ ljudske egzistencije jer u protivnom ukoliko ljudsko biće ne pronade smisao pada u ponor besmisla i u psihološku nepostojanost. Kako ljudsko biće ispunja životne zadaće koje život stavlja pred nj tako proporcionalno sa time razvija zdrave religiozne vrijednosti i kreposti koje su usađene u njegovo srce i predodređene za ljubav. Njima je upućen i na druge ljude koje vrijedi susresti, voljeti i pomoći im.

Svako biće je naime slika Božja i Božje stvorenje,⁵⁰ i sa time analogno čovjek izražava ljubav i poštovanje prema onom Apsolutnom Biku, Dobru. Na kraju čovjek ne može osjećati ništa drugo doli ispunjenje vlastitog života smislom, srećom, duševnim mirom i duševnim zdravljem.⁵¹ Uz ispunjanje životnih zadaća,

⁴⁷ Usp. Isto. 33

⁴⁸ Usp. Isto. 34

⁴⁹ Usp. Viktor E. FRANKL, *Čovjekovo traganje za smislom*, Planetopija, Zagreb, 2010., 85-86.

⁵⁰ Usp. HBK, *Katekizam Katoličke Crkve*, Crkva u svijetu, Verbum, Split, 358.

⁵¹ Usp. Šimun ŠITO ĆORIĆ, *Psihologija religioznosti*, Naklada Slap, Jastrebarsko, 1998., 94-96

prihvatanje poteškoća i odgovornosti veliku ulogu duševnom zdravlju ima i molitva, te ispovijed. Koliku važnost imaju ta dva bitnija elementa vidjeti ćemo u nastavku teksta.

4. 3. 1. Molitva

Molitvu možemo definirati na više načina kao razgovor s Bogom, zahvala Bogu, zaziv Boga, izraz kajanja prema Bogu, iskaz ljubavi prema Bogu..., te je ona djelo ljudske inicijative. Osim što se ljudi općenito češće obraćaju Bogu kada su u potrebi (npr. bolesnici mole za ozdravljenje)⁵² Szentmartoni je došao do spoznaje kako upravo molitva pomaže u prihvaćanju samoga sebe, oplemenjuje, štiti od negativnih emocija, liječi od raznih neuroza i tjelesnih oboljenja, te potiče kreativnost u ljudskome biću.⁵³ Čovjek dakle dolazeći u odnos i komunikaciju s Bogom ostvaruje duševni mir. Možemo zaključiti kako je to zapravo unutarnji dijalog između duše i Boga gdje duša učini pokret a Bog ju nastavlja pokretati i uzdizati.⁵⁴ Tako čovjek koji dolazi u odnos s Bogom može otkriti smisao svog života tragajući i otkrivajući vlastito poslanje komunikacijom sa Bogom, odnosno molitvom. Ponekad se dogodi kako određene molitve nisu uslišane, no i one su na neki način produktivne u čovjeku. Postoje negativni primjeri koji svjedoče čovjekov otpad od vjere i razočarenja zbog neuslišanih molitva, no postoje primjeri gdje čovjek zaista prihvaća patnju i Božju volju, te na taj način ostvaruje duševni mir. Sama patnja pročišćava i odgaja tako da bi uistinu trebalo učiti iz toga i prihvatiti ju, ali i nastaviti moliti jer na taj način čovjek ostaje u odnosu s Bogom.

⁵² Usp. Wiliam JAMES, *Raznolikosti religioznog iskustva*, ITP „Naprijed“, Zagreb, 1990., 317.

⁵³ Usp. Mihaly SZENTMARTONI, *Psihologija duhovnog života*, Filozofsko – teološki institut DI, Zagreb, 1990., 259.

⁵⁴ Usp. Šimun ŠITO ĆORIC, *Psihologija religioznosti*, Naklada Slap, Jastrebarsko, 1998., 52.

Naravno, ta molitva nikako ne smije biti ona koja će biti izvedena mehanički, pod prisilom ili za određeno zlo⁵⁵ jer tada neće imati svoj smisao i ostati će na zemlji.

Na kraju zaključujemo kako je molitva bit same religije,⁵⁶ interakcija s Bogom koja dolazi spontano i iz srca, te na taj način ispunja svoju zadaću.

4. 3. 2. Ispovijed

Sama Biblija već u početku govori o stvaranju i o stvorenju koje je stvoreno kao dobro, no padom u grijeh ono je ranjeno.⁵⁷ Time ljudsko biće, iako je stvoreno kao dobro je ipak vrlo *ograničeno i nesavršeno*,⁵⁸ te ponekad pada u grijeh. Grijeh kao takav ranjava čovjekov duh i dušu, te tu ranu sam čovjek ne može sam izliječiti, to može učiniti Bog sa ljudskim pristankom. Taj pristanak na Božje zacjeljivanje rane trebao bi se očitovati kroz iskreno kajanje za učinjen propust. Na taj način Bog zacjeljuje ranu koja je nastala učinjenim grijehom i ona se u potpunosti briše sa čovjekove duše. Tako ispovijed postaje terapijski djelotvorna na način da se čovjek oslobađa osjećaja krivnje koja može dovesti do „bolesti nečiste savjesti“.⁵⁹ Time možemo reći kako je sakrament ispovijedi sredstvo za ozdravljenje, ali i za higijenu same duše.

4. 4. Bog kao Apsolutna Ljubav i izvor smisla

Promatranje Boga kao temelja svakog života, postojanja i bitka, kao Nad-smisla ili Apsolutnu Ljubav koji daje smisao životu može pomoći u logoterapijskom pristupu sa strane religioznosti. Najveći problem za predstavljanje Boga je u tome

⁵⁵ Usp. Isto. 56.

⁵⁶ Usp. Šimun ŠITO ĆORIĆ, *Psihologija religioznosti*, Naklada Slap, Jastrebarsko, 1998., 52.

⁵⁷ Usp. Jeruzalemska Biblija, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2018., Post (1, 1-3, 24)

⁵⁸ Usp. Stjepan KUŠAR, *Filozofija o Bogu*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2001., 76.

⁵⁹ Usp. Šimun ŠITO ĆORIĆ, *Psihologija religioznosti*, Naklada Slap, Jastrebarsko, 1998., 153.

što ga je nemoguće u potpunosti spoznati. Pitanje koje se postavlja postoji li bar neki način kako odgovoriti na pitanje Božje opstojnosti pošto je to vrlo bitan element u spoznavanju smisla života? Jedan od načina za dokazivanje Božje opstojnosti jest negativna teologija ili *italic. via negativa*. Vidimo kako su već neoplatonisti od Plotina do Prokla govorili kako o Bogu možemo govoriti negativno, odnosno ono što on nije, primjerice On je ne-spoznatljiv, ali i pozitivno, odnosno ono što on jest. Već rani crkveni oci su preuzimali neoplatonističko „nad“, tako su krenuli o Bogu govoriti kao nad-bivstvjućem, ali ga time nisu uspjeli razumjeti kao izraz ne-znanja, nego kao Vječnu Tajnu koja nadilazi mišljenje, te ga ljudsko biće sa svojim ograničenostima, mišljenjem ne može dohvatiti.⁶⁰ Tako sveti Toma Akvinski razlikuje mišljenje koje grabi od mišljenja koje dodiruje i to se ostvaruje baš kroz tu ne-shvatljivost Boga. Sv Toma je sam rekao kako je nemoguće grabiti mišljenjem, ali dodirnuti Boga mišljenjem je pravo blaženstvo. Osim negativnom teologijom možemo ga spoznati i kroz druga stvorenja. Naime, to ne-izrecivo i ne-dokučivo Božanstvo daje opstojanje svemu što postoji, te su baš ta stvorenja umjetnička djela sa božanskim iskrom apsolutnog Umjetnika.⁶¹

4. 5. Ljubav prema bližnjemu

Bog nas je stvorio po svojoj slici i prilici, darovao nam da i mi možemo sudjelovati u božanskoj iskri koju oplemenjuje Ljubav. On je mogao biti i sebično zatvoren u sebi, ali Bog je u sebi Ljubav, te je tu ljubav odlučio podijeliti sa stvorenjima. Ljubav ne ostaje u sebi već je ona tu za drugoga, misleći za drugoga i radeći za drugoga.⁶² Biti tu za bližnjega mora prožimati svako ljudsko djelovanje Stvoreni smo za ljubav, ne možemo doći do Apsolutne Ljubavi na Nebu ukoliko ju ne darujemo na Zemlji. Ljubljeni smo i te smo time i drugome darivati ljubav.⁶³

⁶⁰ Usp. Emerich CORETH, *Od temelja bitka do živoga Boga*, *Obnovljeni život*, 56 (2001.) 4, 418.

⁶¹ Usp. Stjepan KUŠAR, *Filozofija o Bogu*, *Kršćanska sadašnjost*, Zagreb, 2001., 76.

⁶² Usp. <https://logoterapija.com/archives/3191> (21. 8. 2023)

⁶³ Usp. Ante AKRAP, *Ljubav prema bližnjemu*, *Počeci* 4 (2003) 85-86.

4. 6. Stvorenje kao plod ljubavi - stvoren iz ljubavi i za ljubav

Sva stvorenja i sav svijet Bog je stvorio besplatno iz čiste dobrote i ljubavi, te je tako uveo svako stvorenje u suzajedništvo sa Njime.⁶⁴ Greshake je dobro istakao u svojoj knjizi način na koje bi svako stvorenje, svaki čovjek, u ovom slučaju mlado ljudsko biće trebalo razmišljati:

Ono smije sebi reći: ja nisam „kotačić“ unutar jednoga nužnoga procesa, Bog me ne treba da bih On jednostavno funkcionirao, nego sam bio željen, a ne namjenski stvoren. Bog me ljubi jer me On želi ljubiti takvog kakav jesam, jer sam takav u Njegovim mislima, tako reći bez razloga i primisli, ne da bi On za sebe htio izvući nekakvu korist.⁶⁵

Dakle Bog je djelotvorna ljubav u sebi, te je samim time stvorio stvorenje iz ljubavi, ali i kao ono koje je predodređeno za ljubav. Mladi čovjek je naime, osim što je pozvan na zajedništvo sa Bogom, pozvan je također i na zajedništvo sa čovjekom. Na taj način stvorenje uistinu postaje slika Božja.

Taj dvostruko usmjereni *communio*⁶⁶ postaje savez čovjeka i njegovih bližnjih koji upućuje i putem kojeg se ostvaruje i savez čovjeka s Bogom. Već iz Starog zavjeta možemo vidjeti kako je Bog stvorio muško i žensko stvorenje, samim time oni su stvoreni da budu upućeni jedno na drugo, ostvare zajedništvo, a ne sa ciljem da budu osamljeni, izolirani subjekti.

⁶⁴Usp. Gisbert GRESHAKE, Kratak uvod u vjeru u Trojedinog Boga, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2007., 48.

⁶⁵ Gisbert GRESHAKE, Kratak uvod u vjeru u Trojedinog Boga, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2007., 50.

⁶⁶ *lat. communio*- postojano zajedništvo, proces u kojemu različite jedinice, tako što se međusobno dopunjuju u suzajedništvo života, upravo u svojoj različitosti postižu jedinstvo.

ZAKLJUČAK

Zaključujemo kako je ljubav temelj svakoga života. Ona čovjeku daje smisao zašto stvara, zašto radi, zašto živi. Dolazi u raznoraznim oblicima i nema stvorenja na Zemlji koje je ne može iskusiti. Što ju više dajemo to ju više primamo, ne može se izgubiti, ne može prestati, ne može nestati.

U Početku Bog je taj koji nam je darivao Ljubav samim stvaranjem potom Krist životom, mukom smrću i uskrsnućem, roditelji rađanjem na kraju i mi smo pozvani širiti to darivanje ljubavi Bogu, bližnjima i svim stvorenjima. Ona je ta koja jača čovjeka, koja daje čovjeku životni elan i snagu za hrabro koraćanje kroz život, daje snagu samom tijelu, obnavlja i jača tijelo, kako tijelo tako duh i psihu.

Zato ljubimo i biti ćemo ljubljani

LITERATURA:

- AKRAP, Ante. *Ljubav prema bližnjemu*, Počeci 4 (2003) 85-86.
- ALBERICH, Emilio. *Kateheza danas*, Katehetski i salezijanski centar, Zagreb, 2002.
- A. RATHUS, Spencer. *Temelji psihologije*, Naklada Slap, Jastrebarsko, 1990.
- CORETH, Emerich. *Od temelja bitka do živoga Boga*, *Obnovljeni život*, 56 (2001.), 4., 411. – 422.
- E. FRANKL, Viktor. *Bog kojega nismo svjesni*, Biblioteka Oko 3 ujutro, Zagreb, 2001.
- E. FRANKL, Viktor. *Čovjekovo traganje za smislom*, Planetopija, Zagreb, 2010.,
- E. FRANKL, Viktor. *Liječnik i duša*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1990.
- GRESHAKE, Gisbert. *Kratak uvod u vjeru u Trojedinog Boga*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2007.
- HBK, Katekizam katoličke Crkve, Crkva u svijetu, Verbum, Split
- JAMES, Wiliam. *Raznolikosti religijskog iskustva*, ITP Naprijed, Zagreb, 1990.
- JUNG, Carl Gustav. *Psychologie und Religion*, Olten: Walter, 1982.
- Kongregacija za kler, p: Danijel Labaš, *Opći direktorij za katehezu*, Kršćanska sadašnjost, 2000.
- KUŠAR, Stjepan. *Filozofija o Bogu*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2007.
- MILIVOJEVIĆ, Zoran. *Emocije*, Mozaik knjiga, Zagreb, 2016.
- MORRIS, Leon. *Komentar prve poslanice Korinćanima*, Logos, Daruvar, 1997.
- RATZINGER, Joseph, *Deus Caritas est*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb,
- SZENTMARTONI, Mihaly. *Psihologija duhovnog života*, Filozofsko – teološki institut DI, Zagreb, 1990.
- ŠITO ĆORIĆ, Šimun, *Psihologija religioznosti*, Naklada Slap, Jastrebarsko, 1998.

VIDOVIĆ, Marinko. *Pavao i njegova misao*, Crkva u svijetu, Split, 2010.
VUKOJA, Ivan. *Zdrava ljubav kao preduvjet zdravlja*, Zagreb, 1 (2000),

Internet izvori:

<https://www.logoterapija.com/archives/52> (27. 8. 2023.)